

prof. Janusz Karbowniczek
Bielsko-Biała
ul. Sikorek 15
Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach

Bielsko-Biała, 24. 02. 2024

**Recenzja w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego
dr Olgi Kiedrowicz-Świtalskiej z Akademii Sztuki w Szczecinie
w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki piękne i konserwacja dzieł sztuki**

Dorobek twórczy i pedagogiczny

"Dizajn jest narzędziem kształtowania świata rzeczy stworzonych przez człowieka, przekształcania go w lepszy lub gorszy, a konsumenci, projektanci i wytwórcy mają moc sprawczą i na nich spoczywa odpowiedzialność, aby dopilnować, by postęp szedł w dobrym kierunku."

Charlotte i Peter Fiell

Słowa te, na pozór proste i oczywiste, przytoczyłem, żeby utrwać wciąż to, co w zasadzie jest utrwalone, choć do końca tak nie jest. Z perspektywy kondycji sztuki ciągle przypominanie właściwości dyscypliny, jej miejsca i roli w procesie kreacji, wzmacnia istotę doświadczenia twórczego w dość kruchej dziś i niepewnej strukturze świata. Zbyt często zapominamy o podstawowych założeniach i celach sztuki.

Nie są to uwagi skierowane bezpośrednio do Pani Olgi Kiedrowicz, lecz do nas wszystkich, "uwikłanych" w sztukę.

Funkcjonalność i humanizacja rzeczy i otoczenia - to podstawowe właściwości projektowania, wzornictwa czy potocznie nazywanego dizajnu.

Cechy te i właściwości Pani Olga poznawała stopniowo, przyswajała je, utożsamiała się z nimi w kolejnych etapach życia kreacyjnego. Liceum im. Zbigniewa Herberta o profilu humanistycznym było pierwszym bodźcem do poszukiwania własnych ścieżek zainteresowań kulturą, i - jak pisze autorka - *"kształtowało bazę mojej antropocentrycznej postawy, pełnej troski o przyszłość człowieka"*.

Studia w latach 2005/10 na kierunku: Architektura Wnętrz w Wyższej Szkole Sztuki Użytkowej w Szczecinie stanowiły naturalne przedłużenie zainteresowań humanistycznych, pogłębionych już o twórczą interpretację rzeczywistości w kreowaniu otoczenia przyjaznego człowiekowi. Wrażliwość, empatia, elastyczność myślenia, odkrywczosć we własnych propozycjach projektowych oraz uświadamianie sobie roli współpracy z pedagogiem czy studentem - to cechy kształtujące oblicze artystki w trakcie studiów, których finałem stał się dyplom ze spólowy zrealizowany z Agnieszką Matijak i Piotrem Świtalskim i tytuł magistra sztuki ze specjalności Architektury Wnętrz. Tematem dyplomu, uhonorowanego Nagrodą Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego, był *"Projekt adaptacji wnętrz i identyfikacji wizualnej w Akademii Sztuki w Szczecinie"*.

Od 2011 r. Pani Olga Kiedrowicz dołącza do kadry pedagogów Akademii Sztuki w Szczecinie, (przekształconej z WSSU w 2010 roku) obejmując funkcję asystentki w Pracowni Projektowania Architektury Wnętrz i Wystawiennictwa prof. Józefa Jurka. Od tego momentu projektowanie i dydaktyka, jak się wkrótce okaże, to specjalności o synergicznych bytach,

uzupełniające się i inspirujące nawzajem. W założeniu autorki - to bezkompromisowe wyzwania zarówno na drodze budowania świata przyjaznego człowiekowi, jak i w dydaktycznej misji kształtowania postaw młodych twórców.

W 2013 r. artystka zostaje opiekunem Koła Naukowego TRÓJKĄT, w ramach którego organizuje Studenckie Triennale Architektury Wnętrz. Koło staje się kreatywnym laboratorium aktywności. Organizuje wydarzenia artystyczne, konkursy projektowe, a także bardzo istotne dla autorki warsztaty kreacyjne dla dzieci.

Pani Olga Kiedrowicz uzyskuje tytuł doktora sztuki po obronie doktoratu na Wydziale Architektury Wnętrz i Scenografii UA w Poznaniu w 2015 r. Tytuł rozprawy doktorskiej: *Architektura wnętrz jako nośnik wielowymiarowych komunikatów i jej znaczenie w procesie budowania relacji: dzieło - odbiorca. Przestrzeń terapeutyczna jako przykład wnętrza wpływającego na odbiorcę - pacjenta* mówi nam o odkrywaniu nowej przestrzeni zainteresowań autorki. Jednym z powodów zainteresowania się tym tematem, który wkrótce okaże się jej głównym nurtem projektowym, były wcześniejsze kontakty z placówkami służby zdrowia: prowadzenie galerii w szpitalu, projekty wnętrz dla placówek zdrowia, czy wreszcie dwutygodniowy pobyt w szpitalu podczas narodzin córki. Obserwacje i studia nad badanym problemem wynikały z troski o pacjenta, z przeświadczenia o konieczności zmian w traumatycznej przestrzeni nie dostosowanej do potrzeb pacjenta zarówno od strony fizycznej, jak i psychicznej czy duchowej.

To aspekty humanitarne i humanistyczne, tak ważne dla autorki już od szkoły licealnej, przeważały nad wyborem tego tematu.

W 2016 roku Pani Olga zostaje kierownikiem Pracowni Projektowania Architektury Wnętrz i Przestrzeni Terapeutycznych budując od podstaw program nowo powstałej pracowni na studiach I st. na Wydziale Sztuk Wizualnych. Dydaktycznymi założeniami i celem pracowni było kształtowanie umiejętności projektowania kompleksowego architektury wnętrz z uwzględnieniem przestrzeni terapeutycznych, w których istotną rolę odgrywają aspekty sensoryki, mobilności, oświetlenia, komunikacji i wszystkie elementy sumujące się na zbudowanie przyjaznej strefy w otoczeniu pacjenta. Korekty w pracowni odbywają się na płaszczyźnie dialogu ze studentem, dialogu zmierzającego do twórczego konsensusu. Dzielenie się własnymi doświadczeniami i spostrzeżeniami podczas dyskusji w grupie jak i rozmowy indywidualne kształtują postawy przyszłych projektantów.

Dla potrzeb pracowni Pani Olga inicjuje laboratorium (sala 212) w Centrum Przemysłów Kreatywnych, miejsce, w którym odbywają się dobrowolne spotkania motywujące swoich podopiecznych do pracy. Pomieszczenie to (z publikacjami, pismami źródłowymi i materiałami do pracy twórczej) stało się aktywną przestrzenią koncepcyjną i projektową studentów.

Lata 2017-19 dla autorki są okresem szczególnie aktywnym zawodowo. We współpracy z mgr Agatą Legawiec realizuje szereg rozwiązań projektowych o szerokim zakresie tematycznym, m.in. projekty i realizacja pomieszczeń mieszkalnych oraz wnętrz użyteczności publicznej, projekt wnętrz galerii sztuki, projekty mobilnych form i opraw oświetleniowych, itd. Praca wspólna potwierdzała korzyści z pracy w grupie i w zespołach interdyscyplinarnych; współpracy tak istotnej w takiej specjalności. W swoim referacie Pani Kiedrowicz wielokrotnie podkreśla znaczenie słowa "współpraca". Współpraca z innymi: z socjologiem, terapeutą, użytkownikiem przestrzeni czy z innym projektantem, nie mówiąc o zleceniodawcy. Takie współdziałanie to umiejętność wsłuchiwania się w inne głosy i wyciąganie z nich wniosków. Prace zespołowe wymagają od artysty cierpliwości i pokory, aby dać możliwość zaistnienia w pełni oczekiwanemu podmiotowi.

Tak rozumie współpracę, jak przypuszczam, Pani Olga realizując wspólnie z mężem Piotrem Świtalskim szereg projektów dotyczących szeroko pojętego projektowania, które w dużej części zostały zrealizowane w założonej autorskiej firmie Holistyk Studio.

W 2019 r. Pani Kiedrowicz obejmuje funkcję kierownika Pracowni Projektowania Multi-sensorycznego w Katedrze Projektowania Produktu (KPP) na Wydziale Wzornictwa, a od 2021 r. stanowisko kierownika KPP. Równolegle prowadzone zajęcia na obu Wydziałach: na Architekturze Wnętrz i Wzornictwie - to nie tylko poszerzanie pola zmagania twórczych, ale i wejście w nowe, czekające na rozwiązanie, obszary działania. Pani Olga zawierzyła intuicyjnie swej strategii powiększania zakresu obowiązków dodając sobie kolejne zawodowe wyzwania. Każde nowe doświadczenie poszerza możliwości kształcenia, obiektywizację oceny, koordynowania myśli w kolejnych celach i decyzjach, składających się w sumie na kształtowanie twórczej tożsamości, o ile nie przekracza ono naszych możliwości fizycznych.

Autorka nie zwalnia tempa pracy artystycznej i organizacyjnej biorąc w pełni odpowiedzialność za ukierunkowywanie swych podopiecznych, pielęgnowanie ich autorskich "osobności".

W marcu 2020 roku obejmuje funkcję prodziekana Wydziału Architektury Wnętrz (WAW), a od września do czerwca 2021 dziekana WAW.

Na bogaty dorobek dydaktyczny autorki po uzyskaniu doktoratu składają się realizacje prac dyplomowych (funkcja promotora) na Wydziale Architektury Wnętrz - 22 dyplomy i 5 na Wydziale Wzornictwa. Pani Kiedrowicz była recenzentem 22 realizacji dyplomowych na obu wydziałach uczelni. Organizowała cykliczne warsztaty dla studentów, m.in. w latach 2018-21 "*Inwestycja w talenty*", czy wielokrotnie powtarzane warsztaty integrujące dla dzieci o różnych profilach zajęć, spotkania pobudzające inspiracje, wyobraźnię, uczące myślenia kreatywnego (2019 - *ARTPLANETY* na Akademii Sztuki w Szczecinie, 2021 - *ARCHIprzygody* w Ustroniu Morskim, itd.). Artystka brała udział bądź współorganizowała panele dyskusyjne na temat architektury wnętrz i wzornictwa, uczestniczyła w konferencjach i sympozjach dotyczących metodyki projektowania (w latach 2022/23 w Krynicy Morskiej), aspektów architektury wnętrz z uwzględnieniem przestrzeni terapeutycznej (2009 - Lubostron). Wielokrotnie pełniła funkcję współkuratora wystaw promujących osiągnięcia studentów oraz pedagogów Wydziałów Architektury Wnętrz i Wzornictwa, prezentacji dyplomowych, wystaw końcoworocznych na szczecińskiej uczelni oraz w galeriach w Szczecinie, Poznaniu i w Łodzi.

Pracę organizatora i dydaktyka Pani Olga uzupełnia aktywnością w realizacji własnych prezentacji autorskich. Artystka zrealizowała 25 projektów koncepcyjnych oraz realizacji z zakresu architektury wnętrz, projektów architektonicznych, projektowania przedmiotu, w tym kreatywnych zabawek przestrzennych dla dzieci czy ostatni, w ramach badań statutowych, dotyczący narzędzi wspomagających proces twórczy dla projektantów terapii dizajnu. Bierze udział w wielu wystawach, konfrontacjach o profilu projektowym w kraju i za granicą, w tym m.in. w 2017 r. w Międzynarodowej Wystawie Projektów Architektury Wnętrz oraz Sztuki Użytkowej w Heraklionie w Grecji, w Międzynarodowym Festiwalu Dizajnu w Muzeum Dnieprowskim na Ukrainie, w 2020 r. w wystawie podczas sympozjum MEDEA 2020 w Grecji, w 2022 r. w wystawie zbiorowej *The centre of lights* w Berlinie.

Za swe osiągnięcia artystyczne Pani Olga została uhonorowana nagrodami i wyróżnieniami, m.in. w 2017 r. III Nagrodą na Międzynarodowym Biennale Dizajnu w kategorii *ENVIRONMENT and OBJECT CONTEST: INTERIOR*, w 2019 r. Brązowym Medalem w międzynarodowym konkursie *A' DESIGN AWARD and COMPETITION* (współautorka A. Legawiec) w kategorii *LIGHT DESIGN* i II Nagrodą (również z A. Legawiec) w międzynarodowym konkursie International Residential Architecture Wards 2019 w kategorii *Recreation Built*. W 2022 r. Pani Kiedrowicz otrzymała Nagrodę Akademii Sztuki w Szczecinie za wybitne osiągnięcia badawcze.

Ocena pracy habilitacyjnej

Oceniając pracę habilitacyjną muszę wrócić do motta poprzedzającego recenzję, motta projektantów Charlotte i Peter Fiella o podstawowych celach projektowania oraz do wypływają-

cego z niego wniosku o konieczności przypominania sobie wartości nadrzędnych w naszych twórczych, ale i nie tylko twórczych, zobowiązaniach.

Słowa te pośrednio wybrzmiały w założeniach pracy habilitacyjnej Pani Olgi Kiedrowicz. Projekt - **Narzędzia terapii dizajnu** (*Therapeutic Design Tools*) powstawał na gruncie takiego przypominania obowiązków i celów oraz wyciągania wniosków z całego procesu doświadczania.

„Czuję, że dotarłam do ważnego punktu rozwoju własnego. Jednak nie po ty, by coś zakończyć, tylko po to, by domknąć pewien cykl i otworzyć się na nowe doświadczenia, które być może staną się motywacją lub wsparciem do działania dla innych projektantów, by opracować wartość, którą mogę podzielić się z innymi ludźmi, wzmacniać tym samym ich refleksje w obszarze projektowania o charakterze terapeutycznym. Myślę, że od zawsze to było dla mnie celem działań twórczych.”

Uwagi Pani Olgi motywują do szerokiego dyskursu o funkcjonalności projektowania. Myślenie projektowe w specyficznej przestrzeni terapeutycznej to troska o pacjenta, ale też, w założeniach autorki, i o projektanta stąpającego po tej przestrzeni.

Problem przestrzeni terapeutycznej pojawił się już na doktoracie, w którym artystka analizując wzajemne relacje wnętrza i użytkownika-pacjenta zwróciła uwagę na metodykę projektowania; na konieczność myślenia kompleksowego w całym procesie z uwzględnieniem cech użytkowników przestrzeni, ich aspektów fizycznych, psychicznych, sensorycznych oraz właściwości otoczenia: funkcjonalności, bezpieczeństwa, komunikacji, estetyki itd. Projekt obrazowały tablice graficzne (o wymiarach 60 x 120 cm) przedstawiające wektory projektowe i strategię pracy projektanta. Graficzne analizy struktur pracy projektowej służyły jako pomoc dydaktyczna będąc wsparciem podczas późniejszych prac w pracowniach ze studentami. Zdobywane doświadczenia utrwalały sensowność takiej metodologii. Dizajn terapeutyczny z czasem poszerza swą przestrzeń zainteresowań wychodząc poza strefę placówki zdrowia, skupia się na rozwiązaniach wspierających samopoczucie, zdrowie i tzw. dobrostan użytkownika każdej przestrzeni.

Tablice graficzne jako model pracy i materiał wyjściowy do twórczych działań stały się podstawą do zbudowania projektu: **Narzędzia terapii dizajnu** (TDT), czyli zbioru 80 kart wspomagających proces twórczy, kart uaktywniających i ukierunkowujących proces projektanta. *Narzędzia te – jak pisze Olga Kiedrowicz – to wytyczne skondensowane w głównych punktach, jakim są: aktualizacja, format, czytelność, systemowość i dostępność.* Cechy warunkowały zasadę funkcjonowania kart poszczególnych ścieżek projektowych.

Therapeutic Design Tools składa się z trzech działów (każdy o innej barwie) o różnych zakresach badań i zadań w procesie tworzenia: pierwszy, wyjściowy analizujący przestrzeń i obiekt w różnych aspektach, drugi – kształtujący obie wartości według ścieżek projektowych i trzeci, finalny, konfrontujący założenia przestrzeni z potrzebami użytkownika, z wyraźnym uwzględnieniem przestrzeni terapeutycznej. Każdy dział posiada karty wprowadzające zagadnienie, graficzne analizy sekcji dotyczących różnych aspektów projektowania, takich jak: materiał, model, mobilność, multisensoryka, poznanie, adaptacja, a także słownik pojęć danego etapu projektowania, wykaz materiałów z literatury tematycznej, sentencje, hasła oraz strony do własnych notatek.

Dział I (barwa pomarańczowa) o nazwie: *Odbiorca – użytkownik* opiera się na grafach uwzględniających profil użytkownika, jego właściwości, cechy, potrzeby i sytuacje mające wpływ na ścieżki projektowe twórcy podczas analizy całego problemu. Poszczególne wykresy (tablice graficzne), opracowane na bazie publikacji pod red. zespołu: B. Harwas-Napierała, J. Trempała „*Psychologia rozwoju człowieka. Charakterystyka okresów życia człowieka*” (PWN, 2014), pokazują hasłowo zagadnienia i ich współzależność przy rozwiązywaniu procesów projektowych. Są to aspekty wieku, rozwoju fizycznego, sensoryki, aktywności, poznania, dojrzewania, psychiki, psychomotoryki, płci, stanu zdrowia, niepełnosprawności, wy-

kształcenia, sytuacji zawodowej czy też stanów emocjonalnych użytkownika. Każda ścieżka projektowa zawiera metrykę projektu identyfikującą zespół projektowy i rozwiązywany temat, miejsce na uwagi dotyczące projektu w trakcie procesu i kierunki rozwoju zagadnienia.

Dział II (niebieski) kształtujący przestrzeń i obiekt w swej graficznej analizie porusza problem multisensoryczności, relacji i właściwości zmysłów w kontakcie z otoczeniem uwzględniając rolę i systematykę barw, kształtu, faktury, brył i innych parametrów istotnych w projektowaniu przestrzeni dla człowieka.

Dział III (zielony) związany z terapeutycznym dizajnem, konfrontujący przestrzeń z użytkownikiem-pacjentem obejmuje współpracę z personelem lekarskim, psychologiem, terapeutą, socjologiem, pacjentem. Porusza problem funkcjonalności pomieszczeń, adaptacji, narzędzi i obiektów w otoczeniu użytkownika. Istotnym elementem w analizie procesu jest dostrzeżenie i uwzględnianie barier fizycznych, psychologicznych czy komunikacyjnych, jak i występujących w takich sytuacjach emocji negatywnych, stresowych oraz problemów związanych z trudnościami adaptacyjnymi pacjenta i innymi aspektami mającymi wpływ na komfort życia.

Poszczególne karty graficzne pobudzają swą logiczną i konsekwentną metodyką do aktywnego kreowania przestrzeni i obiektów związanych z szeroko pojmowaną terapią, a estetyka podania merytorycznego i graficznego powinna zachęcać do pracy. Pomocą służą naklejki, wzorniki barw, kształtów, faktur, również przytaczane cytaty i sentencje jako indywidualne inspiracje dla projektantów. Narzędzia terapii dizajnu są niewątpliwie wsparciem i pomocą w strategii każdego projektowania, a w sensie humanistycznym stanowią apologię funkcjonalności myślenia.

Konkluzja

Ocena pracy z wzornictwa z punktu widzenia malarza nie może być oceną w pełni wyczerpującą. Poszukuję więc wspólnych wartości łączących obie dyscypliny, a są nimi niewątpliwie: świadomość procesu twórczego, konsekwencja i odpowiedzialność, funkcjonalność technik (choć w specjalnościach projektowych jest ona podstawą) czy wreszcie racja humanistyczna. Zasady te warunkują trwałość i sensowność naszego doświadczania, naszych dążeń i dokonań. Problem oryginalności, tak często, i niesłusznie, podawany jako wyróżnik w ocenie prac artystycznych zastąpiłbym cechą właściwej wartości, przydatności i celowości doświadczenia.

Wymogi te bezspornie spełnia praca habilitacyjna Pani Olgi Kiedrowicz. Stałe podnoszenie swych kwalifikacji zawodowych, trwała obecność na rynku sztuki, wkład artystki na polu organizacyjnym, umiejętność twórczej współpracy w zespołach badawczych, zapał i zaangażowanie w pracy ze studentami – cechy te składają się na budowanie pozytywnej, przyjaznej i służebnej relacji człowieka z jego światem.

W ramach habilitacji autorka próbuje usystematyzować pracę projektanta, również studenta projektowania, poruszającego się w przestrzeni terapeutycznej w zakresie budowania przyjaznych, funkcjonalnych wnętrz, systemów oświetleniowych, projektowania narzędzi i przedmiotów terapeutycznych oraz tworzenia warunków ułatwiających pacjentom pobyt w takiej przestrzeni i minimalizujących sytuacje traumatyczne. Logistyka przedsięwzięcia obejmuje wcześniejsze, poprzedzające proces projektowy, testy, rozmowy i działania uwzględniające aspekty sensualne, psychologiczne i humanizacyjne w relacjach przestrzeni – użytkownik. W ten sposób artystka angażuje całą infrastrukturę myślenia projektowego do tworzenia warunków wpływających pozytywnie na samopoczucie użytkownika-pacjenta, a więc i na jego zdrowie.

Kapitał dokonań twórczych, świadome, pełne pasji zaangażowanie się w pracę na uczelni i praca habilitacyjna o analitycznym i kompleksowym modelu strategii projektowania terapeu-

tycznego upoważniają mnie do poparcia wniosku o nadanie Pani Oldze Kiedrowicz-Świtalskiej stopnia doktora habilitacyjnego w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Janusz Karbowniczek
